

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління, професора

Карпи Марти Іванівни

на дисертаційну роботу Дум'яка Юрія Любомировича

«Митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору»

подану до захисту на здобуття ступеню доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковими програмами, темами

Україна приєдналася до глобальних процесів формування та забезпечення сталого розвитку у світовому просторі. Формування спільного простору на європейському континенті істотно наблизило Україну до глобалізаційних змін, тому спільна світова митна політика потребує вивчення, впровадження, розвитку, інноваційності. Дисертаційне дослідження Дум'яка Юрія Любомировича на тему «Митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору» актуалізоване відсутністю цілісних наукових робіт, які стосуються теоретико-методологічного та функціонального обґрунтування основ здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору. Сутність наукового завдання полягає у розумінні митного контролю та його ролі у системі публічного управління сталим розвитком України; виявленні його функціонально-управлінських складових, систематизації основних характеристик в умовах інтеграції України до світового простору; удосконаленні через управління ризиками та впровадженні інноваційних способів екологічності та ефективності.

Автор розкрив проблематику питань організації та здійснення митного контролю в системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору через проблеми управлінського характеру, організаційно-правових основ, функціонально-управлінських структур, взаємозв'язків, які знаходяться у площині публічного управління та

адміністрування. Актуальність дослідження зумовлена низкою інших чинників, дослідження яких дозволило розкрити предмет дослідження через впливи на нього інтеграційних процесів, глобалізації економіки, суспільства, сталий розвиток.

Автором для вирішення комплексного наукового завдання за основу взято такі основні принципи: забезпечення прав та свобод людини та громадянина; вдосконалення системи публічного управління та адміністрування через вдосконалення митного контролю в умовах інтеграції України до світового простору; розвиток співпраці вітчизняних та європейських публічних інституцій щодо питань здійснення митного контролю; розвиток екологізації митного контролю у системі публічного управління; підвищення якості митного контролю щодо управління ризиками на європейському просторі.

Актуальність теми дослідження зумовлена також представленим у роботі аналізом європейського досвіду інноваційності митного контролю, зокрема щодо усунення проблем екологічної злочинності. Аналіз та запропоновані шляхи удосконалення митного контролю у контексті операційної діяльності вказують на актуальну потребу дослідження щодо: введення інституту підрозділів оперативної координації для консолідації зусиль органів публічної влади у сфері митного контролю; створення багатoproфільних оперативних груп щодо контролю аеропортів, вокзалів, митних постів; компетенцій працівників Держмитслужби, Держприкордонслужби, Держмитконтролю, Національної поліції України та інших правоохоронних органів.

Тому актуальною передумовою виокремлення ролі митного контролю в системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції до світового простору постала потреба міждержавного рівня оскільки в організаційному та нормативному контексті задіяно спільні зусилля багатьох держав. Автор актуалізував потребу вивчення предмету дослідження на національному рівні, адже лише на національному рівні можуть прийматися управлінські рішення щодо митного контролю та на регіональному рівня, адже регіональні митниці безпосередньо реалізують митну політику, у тому числі щодо здійснення митного контролю.

Таким чином, дисертація Дум'яка Юрія Любомировича на тему «Митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору» є актуальною та своєчасною науково-дослідною роботою для удосконалення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України.

Дисертаційне дослідження проведено в межах науково-дослідних робіт Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, зокрема за темою: «Державне стимулювання розвитку об'єднаних територіальних громад і підвищення рівня їх спроможності» (ДР № 0119U100783, ДО № 0222U001134) комплексного наукового проекту Національної академії державного управління при Президентові України «Державне управління та місцеве самоврядування», у якій автор як виконавець досліджував ключові аспекти управління територіальними громадами в умовах сталого розвитку, використовуючи дані Державної служби статистики України та Центрального статистичного офісу Польщі (Główny Urząd Statystyczny).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Висновки та рекомендації, які сформульовані у дисертації, є цілісними, обґрунтованими, та такими що сформовані за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та результатів дисертаційної роботи забезпечується використанням достатньої кількості джерел, як вітчизняних так і закордонних науковців, а також широкої бази використаних джерел, а саме 208 найменувань (з яких 71 – іноземною мовою). Широкою є джерельна база законодавства України, інших держав та міждержавних утворень. Окремої уваги заслуговують використані міжнародні ратифіковані нормативно-правові акти у сфері забезпечення сталого розвитку, які застосовані у практиці митної справи України.

У дисертаційному дослідженні Дум'яка Юрія Любомировича наведено теоретичне узагальнення і вирішення наукового завдання, що полягає у теоретико-методологічному та функціональному обґрунтуванні основ здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору. Наукове завдання вирішено через формування теоретичних положень, розкриття актуальності теми дослідження, визначення мети та завдань, здійсненні дослідження та формування висновків. За своєю структурою дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновку, списку використаних джерел та додатків. У вступі описано новизну та практичну значущість отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження. Об'єкт (публічне управління у сфері митної справи) і предмет

(митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору) дослідження відповідають заявленій темі. Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки загалом відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання щодо комплексного розроблення теоретико-методологічних, організаційно-правових та функціональних основ здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору. Вперше розроблено концептуальні основи митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком, які полягають у сукупності заходів, що здійснюються з метою додержання норм екологічного та митного права національного, міжнародного та міжнародного рівня, під час здійснення перевірки законності переміщення (перетину кордону, в'їзду, виїзду, транзиту, переміщення) через митний кордон України, зберігання і кінцевого використання товарів, що переміщуються між митними територіями держав, а також наявність і переміщення в межах митної території держави товарів, поміщених під процедуру кінцевого використання продуктів, товарів, послуг, які здійснюють вплив на стан сталого розвитку. Новизною дослідження є також розкриття сутності поняття «зелена митниця», яке базується на меті запобігання незаконній торгівлі екологічно ризиковими товарами та речовинами; підвищенні спроможності працівників митного та прикордонного контролю контролювати та сприяти легальній торгівлі; виявленні та запобіганні незаконній торгівлі екологічно ризиковими товарами, на які поширюються відповідні заборони та обмеження у системі публічного управління. Удосконалено понятійно-категорійний апарат теорії публічного управління та адміністрування шляхом уточнення змісту дефініції «митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком»; керівні принципи експортного контролю через аналіз та узагальнення практики міжнародних режимів експортного контролю (Вассенаарська домовленість, Група ядерних постачальників, Комітет Цангера, Режим контролю за ракетними технологіями та Австралійська група) у контексті виявлення екологічних та безпекових

складових. Отримали подальший розвиток система критеріїв, від яких залежить ефективність здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком за рахунок доповнення їх міжнародними досягнення у сучасній системі митної справи, екологічної безпеки, прикордонного забезпечення; шляхи удосконалення організаційно-функціонального забезпечення митного контролю щодо управління ризиками на європейському просторі в контексті забезпечення сталого розвитку; шляхи удосконалення митного контролю в інтеграційних умовах забезпечення сталого розвитку через удосконалення митного контролю щодо управління ризиками на європейському просторі, зокрема через інноваційні способи підвищення екологічності та ефективності митного контролю в умовах інтеграції України до світового простору та перспективи розвитку технічного забезпечення здійснення митного контролю.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Результати наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації Дум'яка Юрія Любомировича вже використані та можуть знайти подальшу реалізацію. Окремі положення, висновки, результати дисертаційного дослідження можуть бути спрямовані на підвищення рівня уніфікації та стандартизації здійснення митного контролю з врахуванням інтеграційного поступу України до світового простору; розробку нормативно-правових норм у напрямку міжнародного екологічного та митного права та способів публічного управління; на удосконалення управління сталим розвитком через ефективне здійснення митного контролю. Наукові положення дисертації можуть бути використані у розробці практичних рекомендацій щодо механізмів здійснення митного контролю відповідно до актуальних світових стандартів, інноваційних способів підвищення екологічності, сучасного рівня технічного забезпечення.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у роботі Львівської митниці Державної митної служби України (довідка про впровадження №7.4- 2/10/8732 від 11.04.2023р.); в навчальному процесі Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (довідка про впровадження №19/09-04 від 16.02.2021).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані у 12 наукових працях: 3 наукові статті у фахових наукових виданнях, 2 статті в

іноземних періодичних наукових виданнях та 7 тез доповідей на наукових конференціях. Перелік публікацій автора дозволяє зробити позитивний висновок щодо повноти викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих працях. Тема дисертації відповідає профілю спеціальності. Кількість публікацій відповідає вимогам результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Визнаючи достовірність, цілісність, новизну дисертаційного дослідження Дум'яка Юрія Любомировича, доцільно звернути увагу на низку дискусійних положень.

1. Автор визначає у вступі, що сутність наукового завдання полягає у розумінні митного контролю та його ролі у системі публічного управління сталим розвитком України; виявленні його функціонально-управлінських складових, систематизації основних характеристик в умовах інтеграції України до світового простору; удосконаленні через управління ризиками та інноваційних способів екологічності та ефективності. У той же час, серед завдань визначено «узагальнити правові основи ЄС з питань управління митним контролем в контексті забезпечення сталого розвитку та проаналізувати зазначені в них європейські методології митного контролю для перспектив сталого розвитку», що вказує на звуження предмету дослідження з масштабів світового простору до формату ЄС. Доцільним виявляється застосувати пояснення щодо вибору такого формулювання завдання дослідження з аргументацією за географічним, економічним, політичним чи іншим критерієм.

2. У розділі 1.1 «Роль митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору» у підсумку до розділу зазначено, що застосовано «системний підхід до поняття митного контролю у сфері сталого розвитку» та подано визначення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком, з якого не зрозумілим видається сутність застосування до нього системного підходу. Видається необхідним сформулювати визначення предмету дослідження, тобто митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком як цілісної множини елементів в сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто здійснити розгляд об'єкта як модель системи.

3. У розділі 3.1. «Шляхи удосконалення митного контролю щодо управління ризиками на європейському просторі в контексті забезпечення сталого розвитку» подано аналіз різних підходів до удосконалення процедурних питань ідентифікації та обробки сигналів про ризики, автоматизованого аналізу, який застосовується при використанні стандартних та спрощених декларацій.

Тобто, фокус дослідження змістився з безпосередньо предмету дослідження більш на процедурні питання, питання уніфікації митного контролю, методологічного супроводу, технічного забезпечення, програмні продукти. Автором доцільно було б систематизувати проаналізований матеріал у контексті розкриття предмету дослідження, тобто митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору та подати його у логічно-структурованому викладі, показати зв'язок проаналізованих елементів, їх цілісне стратегічне застосування у процесах удосконалення митного контролю.

4. У розділі 3.3. «Перспективи розвитку технічного забезпечення здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком» автор приділяє велику увагу використанню скануючих систем у сфері митного контролю. У розділі зазначено й інші технологічні інструменти, технічні засоби митного контролю, актуалізовано впровадження інформаційних інтелектуальних систем митного контролю тощо, але достатнього аналізу вони не отримали. Вважаю, що дисертаційне дослідження тільки б додало у своїй науковості та інноваційності, якщо б усі можливі інструменти технічного забезпечення здійснення митного контролю було проаналізовано та надано оцінку можливості їх застосування при здійсненні митного контролю у вітчизняній практиці. Наступним зауваженням щодо даного розділу є те, що заявлені у назві перспективи розвитку технічного забезпечення здійснення митного контролю у системі публічного управління сталим розвитком сформовані досить вузько, без врахування зовнішніх перспектив, у тому числі інтеграційного характеру. Автор подає у цьому розділі більш практичні рекомендації, які не підтверджені статистичним, аналітичним чи іншим аналізом, рекомендаціями щодо нормативно-правових змін тощо. Зокрема, це стосується питання створення механізму фінансової підтримки технічного забезпечення митного контролю, призначеного для використання на всіх типах кордонів; рекомендації підтримки такого механізму сусідніми державами та міждержавними утвореннями, які зацікавлені у спільному результаті, зокрема в частині захисту фінансово-економічних інтересів ЄС, підвищенні безпеки та захисту від недобросовісної і незаконної торгівлі. Потребує пояснення заявлена необхідність здійснити експертизу та аналіз практичного досвіду митних органів, виявити можливості запровадження механізму фінансової підтримки витрат на обладнання тощо, зокрема в частині нормативно-правового, кадрового, ресурсного забезпечення, здійснення економічних розрахунків, прогнозів тощо щодо таких рекомендацій.

5. У роботі присутні таблиці, які за обсягом займають більше одного аркуша, що доцільно виносити у Додатки, зокрема це Таблиця 1.3, Таблиця 2.2, Таблиця 3.1.

Водночас, висловлені зауваження мають дискусійний та рекомендаційний характер та не можуть вплинути на достатній науковий рівень та достовірність результатів дисертаційного дослідження.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Представлена на захист дисертаційна робота Дум'яка Юрія Любомировича «Митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору» виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісним і завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе завдання в галузі науки "Публічне управління та адміністрування". Дисертаційна робота містить раніше не захищені наукові положення, автором отримані нові науково обґрунтовані результати в галузі науки публічного управління та адміністрування. Оформлення дисертації загалом, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам.

Дисертація Дум'яка Юрія Любомировича на тему «Митний контроль у системі публічного управління сталим розвитком України в умовах інтеграції України до світового простору» відповідає спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор - Дум'як Юрій Любомирович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування".

Офіційний опонент:

професор кафедри публічного управління та адміністрування
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
доктор наук з державного управління, професор

М. Карпа
Підпис Марта КАРПА
Засвідчую:
Нач. ВК *Т.О. Растушица*